

AŠTRIOJI GALIA, KAIP TECHNOLOGINIS FENOMENAS KINIJOS POLITINĖSE PROJEKCIJOSE

Mantas Macikas

Vytauto Didžiojo universitetas

Anotacija

Šiuo straipsniu siekiama pateikti Kinijos *aštriosios galios* sampratą ir ją pagrindžiančius formavimo si ypatumus. Straipsnyje nagrinėjami nuo aštriosios galios ypatybių neatsiejami švelniosios galios teoriniai aiškinimai. Švelnioji galia pastaraisiais dešimtmečiais dažnai vartojama sąvoka, apibūdinanti šalies gebėjimą paveikti kitus bendradarbiaujant, įtikinant, skatinant teigiamą kitų valstybių požiūrį, taip siekiant pageidaujimų rezultatų. Vis dėlto *galios* samprata pastaraisiais metais dėl perturbacijų tarptautinėje sistemoje gerokai pakito ir nebeatitinka autoritarinių ir demokratinų sistemų apibrėžčių. Tad būtina pristatyti neorealistinę *galios* sampratą, siekiant atskleisti Kinijos diktuojamą naują pasaulio tvarką, kaip kylančią normatyvinę galią. Autoritariniai įtakos metodai iš esmės nebegali būti apibūdinami kaip švelnioji galia. Kyla poreikis pateikti naują galios terminą akademiniam diskurse, siekiant konceptualizuoti autoritarinių valstybių įtaką demokratinėms šalims. Straipsnyje pabrėžiamas problemiškas, kad aštriąja galia siekiama ne tik riboti pilietines ir prigimtines teises bei laisves, bet ir keisti politinę aplinką. Nustačius ir išaiškinus terminologinius pagrindus, straipsnyje pateikiami trys Kinijos aštriosios galios komponentai, leidžiantys empiriškai ištirti technologinius Kinijos įtakos sklaidos mechanizmus, kuriais plečiami šalies interesai užsienyje ir daromas poveikis demokratinėms sistemoms.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: aštrioji galia, švelnioji galia, komunikacija, Kinija, KKP, užsienio politika.

Abstract

This article presents the concept of China's sharp power, and features of its formation that support it. The article deals with theoretical interpretations of soft power that are inseparable from the properties of sharp power. Soft power has been a very influential concept in recent decades to describe a country's ability to influence others by cooperating, persuading and promoting a positive attitude in other states to achieve the desired results. Nevertheless, the concept of power has changed dramatically in recent years, due to shifts in the international system, and no longer fits definitions of the relationship between authoritarian and democratic systems. It is necessary to introduce a new concept of power, in order to expose the new world order posed by China as an emerging normative power. Authoritarian methods of influence can no longer, in principle, be described as soft power. There is a need to introduce a new term for power in academic discourse, in order to conceptualise the influence of authoritarian states on democracies. The article highlights the problem that sharp power can restrict freedom of expression and distort the political environment, by taking advantage of asymmetric levels of freedom between democratic and authoritarian systems. Having identified and clarified the terminological framework, the article presents three components of China's sharp power, which allows for empirical research into its mechanisms for spreading influence, expanding the country's interests abroad, and damaging democratic systems.

KEY WORDS: sharp power, soft power, communication, China, CCP, foreign policy.

DOI: <http://dx.doi.org/10.15181/tbb.v88i1.2414>

Įvadas

Autoritarinių valstybių įtakos ir galios stiprėjimas daro žalą demokratinių valstybių politinei ir ekonominei sąrangai, riboja piliečių saviraiškos laisvę, neutralizuoja nepriklausomas institucijas, iškreipia politinę bei ekonominę aplinką. Galia priklauso nuo esamų tarpusavio santykių konteksto, kuris lemia, koks būdas bus pasirinktas siekiant esamų tikslų. Kinija meta iššūkį dabartinei pasaulio tvarkai savo sparčiai augančia ekonomine galia, užsienio investicijomis ir tobulėjančiomis technologijomis. Didėjanti tarpvalstybinė Kinijos įtaka Vakarų pasaulio šalims, jų normoms, politikai ir kultūrai verčia analizuoti galios sklaidos mechanizmus ir demokratijų pokyčius.

Šiame straipsnyje pateikiamos dvi Kinijos įtakos sklaidos užsienyje koncepcijos. Švelniosios galios samprata sparčiai vystėsi tarptautinių santykių sistemos hierarchijoje pastaruosius tris dešimtmečius. Švelniosios galios autorius J. Nye'us išplėtė sampratos apibrėžimą į „gebėjimą paveikti kitus, pasitelkus įtikinėjimo priemones, siekiant pageidaujamų rezultatų“ (Nye, 2004, p. 56). Be to, švelnioji galia simbolizavo besikeičiantį tarptautinių santykių kontekstą. Neatsitiktinai tokius galios šaltinius pabrėžė neoliberalizmas ir konstruktyvizmas – paradigos, nulėmusios pasikeitusią pasaulio politikos prigimtį. Dėl globalizacijos, spartaus technologijų tobulėjimo ir nesutarimų tarptautinėje sistemoje pastaraisiais metais *galios* samprata, nagrinėjanti autoritarinių ir demokratinių sistemų tarpusavio ryšį, kito. *Aštrioji galia* tapo nauja sąvoka, kuri apibūdina autoritarinių valstybių gebėjimą paveikti tikslines demokratinių valstybių auditorijas išnaudojant pilietinių laisvių ir teisių lygių asimetriškumą.

Siekdama paveikti užsienio valstybes ir visuomenių elgesio normas, Kinija naudoja ne tik įvairias informacijos priemones, bet pasitelkia ir išmaniąsias technologijas. Aštriąją galia ribojama prieiga prie informacijos, iškraipoma politinė aplinka, vykdoma cenzūra ir stebėjimas. Tai lemia autoritarizmo tendencijas Vakarų šalyse.

Tyrimo problema. Dėl tarptautinių nesutarimų su Vakarų valstybėmis Kinija šiandieninėje globalioje sistemoje plečia įtaką ir kovoja su demokratinėmis valstybėmis pasitelkdama įvairias technologines priemones. Kaip Kinijos aštrioji galia skleidžiama užsienio šalyse, pasitelkus komunikacines technologijas?

Tyrimo tikslas: nustatyti, kaip Kinija naudoja aštriąją galią taikydama komunikacines technologijas.

Tyrimo uždaviniai:

- Išnagrinėti švelniosios galios diskursą tarptautiniuose santykiuose.
- Išanalizuoti aštriosios galios specifiką ir taikymą Kinijos užsienio politikoje.

- Nustatyti įtakos priemonės, pasitelkiant Kinijos aštriosios galios komponentus.

Tyrimo metodas. Tyrimui pasirinkta kokybinė atvejo, kaip Kinija įgyvendina aštriąją galią, taikydama technologijas, analizė.

1. Galios diskursas tarptautiniuose santykiuose

Valstybė tarptautiniuose santykiuose yra pagrindinė politinio realizmo veikėja. R. Dahl'as, politikos teoretikas, prisidėjęs prie galios struktūrų apibrėžimo kūrimo, valstybę taip apibūdino: „A turi galią, o B turi jos tiek, kiek A gali priversti B padaryti tai, ko B niekada nedarytų“ (Dahl, 1968, p. 5). K. Waltz'as analizuoja galią, pasitelkdamas neorealizmą arba struktūrinį realizmą. Skirtumas nuo klasikinio realizmo yra tas, kad valstybių elgseną veikia tarptautinės sistemos struktūros, o ne žmogaus troškimas ar buitiniai veiksniai (Waltz, 2008). Valstybės siekia saugumo, kad galėtų išgyventi anarchinėje sistemoje – apsisaugotų viena nuo kitos. Tai reiškia, kad šalys arba išlaiko jėgų pusiausvyrą, arba siekia ir konkuruoja dėl didesnės galios, siekdamos užsitikrinti savo išlikimą (Mearsheimer, 2001).

M. Foucault teigė, kad diskurso galia yra žmonių protą veikianti galia, konstruojanti kito stigmatizavimo idėją. Pavyzdžiui, Vakarami Šaltojo karo metu SSRS vadino *socialistiniu totalitariniu konclageriu*, o sovietai Vakarus – *kapitalistine klasių dominavimo sistema* (Foucault, 2000, p.). Remiantis M. Foucault samprata, politikai naudoja diskurso galią, siekdami paveikti žmonių tiesos ir elgesio suvokimą. Įtakingi veikėjai turi galios daryti įtaką kitų sprendimams dėl savo autoriteto, žinių, socialinės, ekonominės padėties ar santykių su savo auditorija.

Kalbant apie politinę galią, M. Foucault nagrinėjo valdžios santykius, vartodamas vyriausybės (pranc. *gouvernementalité*) sąvoką ir klausdamas, kas gali ir turi valdyti, kas turi būti valdomas bei kaip turėtų suvokti valdymo metodus. Jo nuomone, politiniai galios santykiai yra pasmerkti nepasiekti savo tikslo – visiško dominavimo. Analizuodamas valdžios santykius, M. Foucault pabrėžia, kad valstybės vaidmuo visada daro ją absoliučiai svarbiu taikiniu, kurį reikia užpulti. Tačiau valstybė, palyginti su bet kuriuo kitu istorijos laikotarpiu, nėra vieninga ir griežtai funkcionali, ji labiau primena sudėtinę tikrovę, kurios svarba labai ribota.

Pasak M. Foucault, valstybė nėra viršžmogiška ar turinti valią bei ketinimų, analogiškų žmogaus valiai. Jo teigimu, tai nereiškia, kad turėtų atsakyti *valstybės* sąvokos, tačiau analizuodami galios santykius turėtų peržengti jos ribas. Valstybė, nepaisant institucijų galios, toli gražu neturėtų užimti viso faktinės valdžios lauko.

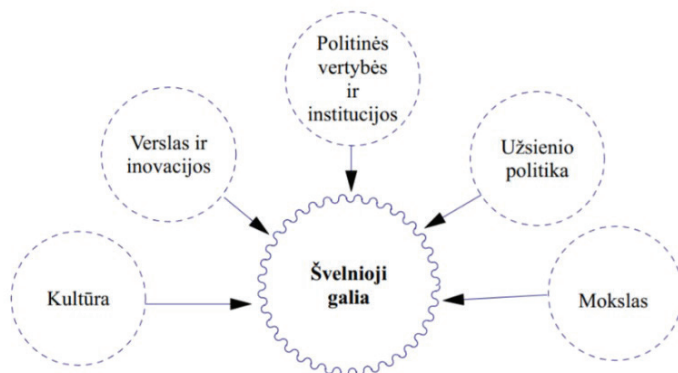
XX a. šeštajame dešimtmetyje politikos mokslų atstovai tyrė įvairias galios formas. Švelniosios galios teorijos autorius J. Nye'us (2011) švelniąją galią apibū-

dina kaip „gebėjimą gauti tai, ko nori patrauklumo dėka, o ne per prievartą“ (Nye, 2004, p. 18). Vėliau jis savo darbuose švelniosios galios apibrėžimą išplėtė – tai „gebėjimas paveikti kitus, naudojant vaizdines priemones, įtikinant ir sukeliant pasitikėjimą“ (Nye, 2011, p. 67). Plėtodamas švelniosios galios koncepciją daug dėmesio skyrė švelniosios galios rezultatams. Švelnioji galia pagrįsta idėjiniu ir kultūriniu patrauklumu, kurį tarptautinių santykių veikėjai tyčia ar netyčia išnaudoja siekdami strateginių imperatyvų.

Švelnioji galia apima kultūrą, verslą, mokslą ir inovacijas, politines vertybes, užsienio politiką (žr. 1 pav.). Kaip teorinė koncepcija, švelnioji galia reiškia, kad ją taikančios valstybės tampa vis svarbesnės ir daro didesnę įtaką. Įtemptai diskutuojama dėl to, kaip švelniąją galią konceptualizuoti, išmatuoti jos išteklius ir pritaikyti praktinėje politikoje. Mokslininkams ir politikos formuotojams buvo nelengva sukurti teorinį modelį, kuris paaiškintų, kaip kuriamos ir naudojamos švelniosios galios priemonės, nes kiekviena valstybė, naudodamasi savo švelniąja galia, atsižvelgdama į savo tarptautinį statusą bei įtaką, paprastai siekia savų tikslų.

J. Nye'us (2011), pirmą kartą sistemingai konceptualizavęs *švelniosios galios* terminą praėjusio amžiaus pabaigoje, pirmiausia, rašydamas apie didžiųjų valstybių vystymąsi ir naudojimąsi švelniąja galia, tvirtino, kad didelę įtaką pasaulyje turinčios valstybės savo švelniąją galią naudoja tam, kad išlaikytų lyderystę ir pasaulio tvarką. Kalbant apie Azijos šalis galima analizuoti konkrečius pavyzdžius, kaip išnaudojama švelnioji galia siekiant įgyvendinti užsibrėžtus tikslus.

2007 m. spalį vykusiam XVII Kinijos komunistų partijos nacionaliniame kongrese tuometinis Kinijos komunistų partijos generalinis sekretorius Hu Jintao savo kalboje sakė: „Turime laikytis pažangios socialistinės kultūros orientacijos, užtikrinti socialistinės kultūros raidos tęstinumą, skatinti visos tautos kultūrinį kū-

1 pav. Švelniosios galios ištekliai

Sudaryta autoriaus

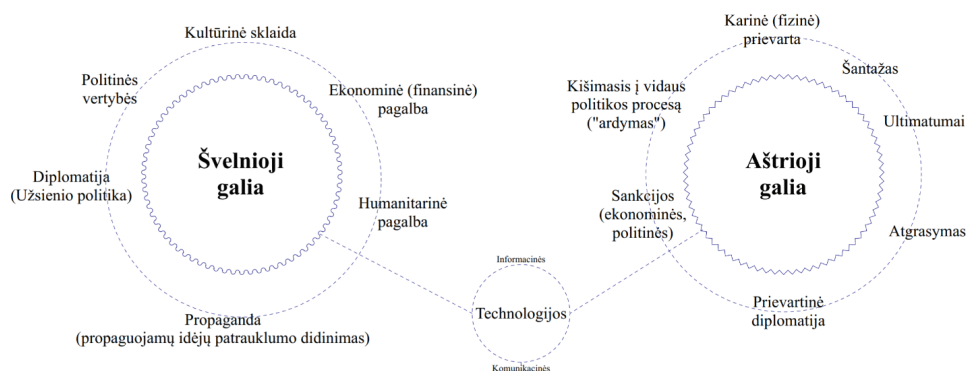
rybiškumą ir puoselėti kultūrą, kaip dalį mūsų švelniosios galios <...> šalis privalo garantuoti pagrindines žmonių kultūrinės teisės ir tenkinti interesus, turtinti Kinijos visuomenės kultūrinį gyvenimą ir įkvėpti žmones siekti pažangos“ (Jintao, 2007). Per dešimtmetį nuo Hu Jintao pasakytos kalbos Kinija išleido dešimt milijardų dolerių, siekdama formuoti visuomenės nuomonę ir suvokimą visame pasaulyje, tam pasitelkdama įvairius priemonių rinkinius, tokius kaip kultūrinė diplomatija, žiniasklaidos priemonės, Konfucijaus institutų tinklas ir pan. Kinija anaipol nebuvo pirmoji Azijos valstybė, švelniąją galią pasitelkusi siekti užsienio politikos tikslų. Kinijos prezidentu tapus Si Jinping'ui, Kinija savo nacionalinėje strategijoje užsibrėžė didinti tarptautinę įtaką, gerinti šalies, kaip patikimos ir potencialios investuotojos, įvaizdį (Walker, Ludwig, 2017).

Taigi švelnioji galia gali atsiskleisti šalies vertybėse, normose ir institucijų veikloje, tačiau pakitus tarptautinių santykių sistemai ir išsryškėjus demokratinių bei autoritarinių valstybių galios panaudojimo skirtumams nebeįmanoma paaiškinti autoritarinių valstybių švelniosios ir aštriosios galios specifikos. C. Walker'io ir J. Ludwig'o teigimu, švelniosios galios sampratą būtina atnaujinti, nes šis konceptualus terminas, pradėtas vartoti šaltojo karo pabaigoje, dabartinės situacijos nebepaaiškina. Būtinai naujas galios supratimas, kuris atskleistų jos sklaidą šiuolaikiniais laikais ir paaiškintų aštriosios galios atsiradimą. Tai, ką iki šiol suprantame kaip švelnioji galia, kalbant apie Kinijos galios modelį, tiksliau būtų įvardyti *aštriąja galia*.

2. Aštriosios galios fenomenas Kinijos užsienio politikoje

Išsiaiškinus, kad *švelniosios galios* terminas reiškia gebėjimą paveikti kitus įtikinėjant, pasitelkus kultūrinę sklaidą, politines vertybes, ekonominę ar kartais humanitarinę pagalbą, o ne prievartą, šiame skyriuje bus analizuojama Kinijos aštrioji galia tarptautiniuose santykiuose (žr. 2 pav.).

J. Nye'us aštriąją galią įvardija kaip melagingos informacijos panaudojimą priešiškais tikslais. Tai apima manipuliavimą informacija, falsifikuoto informacijos srauto turinio formavimą, informacinių operacijų vykdymą ir įgyvendinimą (Nye, 2018). C. Walker'is ir J. Ludwig'as (2017) pasiūlė *aštriosios galios* (angl. *sharp power*) terminą, kuris leistų konceptualizuoti autoritarinių valstybių įtaką demokratinėms šalims. Autoritariniai režimai delegitimizuoja demokratines institucijas ir vertybes, demokratinėse visuomenėse steigdami savo valstybės remiamas žiniasklaidos priemones, bet cenzūruoja nepalankią užsienio informaciją savo šalyje. Tokių netolygių informacijos srautų gali atsirasti ir esant politinei bei ekonomicinei įtakai, kai autoritariniai režimai didina savo investicijas ir plečia politinį lobizmą užsienyje, griežtai kontroliuodami užsienio bendrovių, partijų ir organizacijų veiklą vidaus teritorijose (Walker, 2018).

2 pav. Švelniosios ir aštriosios galios skirtumai

Sudaryta autoriaus

Autoritarinės įtakos pastangos „aštrios“ tuo požiūriu, kad jos siekia prasiškerbti į tikslinių šalių informacinę aplinką. Konkurencingoje aplinkoje (autokratinų ir demokratinių valstybių) aštriosios galios metodai, tokie kaip ekonominės ir politinės sankcijos, kišimasis į vidaus politiką, šantažas, prievarta, ultimatumai, atgrasymas ar kita prievartos forma, turėtų būti vertinami kaip keliantys rimtą pavojų demokratinėi sąrangai (žr. 2 pav.). Šie režimai nebūtinai bando „užvaldyti širdis ir protus“, kas paprastai yra švelniosios galios atskaitos taškas, bet jie siekia valdyti tikslines auditorijas, manipuliuodami jas pasiekiančia informacija (What to do about China’s “Sharp Power”, 2017). Aštrioji galia paprastai sunkiai pastebima, todėl demokratinėse valstybėse, kur būtina derinti priimamus sprendimus ir procesus, užtrunka, kol tikslinės demokratijos tai identifikuoja kaip problemą.

Aštriosios galios termino dviprasmiškumą lemia tai, jog neretai sunku nustatyti, kuri galia yra „aštri“. Dėl šios priežasties aštrioji galia kaip į politiką ir akademinį diskursą orientuotas terminas turi kelis trūkumus, tokius kaip: politinės galios skirstymas į kategorijas, nesant aiškių vertinimo kriterijų, bei perdėtas ideologinės ir politinės konotacijos akcentavimas.

Vienas iliustratyvių Kinijos aštriosios galios taikymo pavyzdžių yra konfliktas su Lietuva. Kinijos ginčas su Lietuva prasidėjo 2021 m. pradžioje, Lietuvai pasitraukus iš „17 + 1“ ekonominio bendradarbiavimo iniciatyvos (Reivyte, 2021). Tada Lietuva sustiprino diplomatinius santykius su Taivanu ir tapo vienintele Europos šalimi, leidusia savo teritorijoje turėti Taivano atstovybę (Kivita, 2021). Pekinas paskelbė, kad atšaukia ambasadorių iš Vilniaus ir paskelbė lietuviškų prekių embargą į Kiniją, kuris lėmė Lietuvos eksporto į šią šalį susitraukimą (LRT, 2021). Be to, Kinija bandė šią politinę bausmę paversti daugiašale, spausdama ES įmones

nutraukti lietuviškų prekių importą. Kinijai nusprendus pažeminti dvišalius diplomatinius santykius, kilo pavojus Lietuvos diplomatinį pareigūnų teisiniam imunitetui šioje šalyje (LRT, 2021). Kilęs ginčas parodė Kinijos spaudimo, sankcijų ir šantažo veiksmus, kurie priskiriami aštriajai galiai.

Siekiant visapusiškai įvertinti kokybinius aštriosios ir švelniosios galios skirtumus, svarbu išanalizuoti Kinijos įtakos metodus, pasitelkus tris aštriosios galios komponentus, kurie bus analizuojami empirinėje straipsnio dalyje.

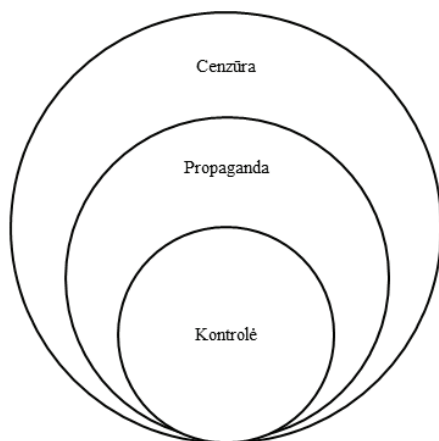
3. Galios komponentų platformizacija

Savo darbuose H. Lasswell'as (1958) kaip pagrindinius užsienio politikos instrumentus skiria propagandą, diplomatiją, ekonomines priemones. Kiti autoriai pažymi, kad norint geriau suprasti politinę aplinką, reikia tirti galios metodus ir imtis cenzūros bei stebėjimo (Baldwin, 1992). Šiame kontekste svarbu išanalizuoti, kaip ir kokias technologijas Kinija pasitelkia tam, kad plėstų tarptautinę įtaką.

Kinijoje „ByteDance“ kompanijos sukurta socialinių tinklų platforma „Douyin“, Vakarų šalyse labiau žinoma kaip „TikTok“, skirta trumpiems, iki minutės trukmės vaizdo įrašams kurti ir peržiūrėti. Šis tinklas apima milijardą vartotojų visame pasaulyje, didžioji jų dalis – paaugliai (Lukošius, 2019). Tarp „ByteDance“ ir Kinijos Vyriausybės yra nusistovėję galios santykiai, nes programa taikoma Kinijos politiniams tikslams (Perper, 2019).

Siekiant ištirti, kaip Kinija naudoja aštriąją galią pasitelkdama technologijas, šiuo atveju – „TikTok“, tyrime pasitelkiami trys pagrindiniai aštriosios galios komponentai (žr. 3 pav.). Jie pasirinkti kaip pagrindiniai, remiantis ankstesniais C. Walker'io ir J. Ludwig'o darbais (2017), siekiant apibūdinti naujo tipo politinę galią. Naudojami norint paveikti užsienio valstybių visuomenių suvokimą ir elgesį.

1. Cenzūra. „ByteDance“ yra Pekine įsikūrusi organizacija, politiniais tikslais naudojanti cenzūravimo algoritmus internete ir turinti prieigą prie „Douyin“ bei „TikTok“ vartotojų duomenų (Harwell, Romm, 2019). Vienas pagrindinių aštriosios galios naudojimo tikslų – siekis autoritarinę valdžią apsaugoti nuo kritikos. Vienas iš būdų tai padaryti – neutralizuoti nepasitenkinimą politine situacija šalyje reiškiančias piliečių ir disidentų diskusijas, kurios gali kelti grėsmę šalies nacionaliniam interesui (Walker, Ludwig, 2017). „Douyin“ ir „TikTok“ neretai cenzūroja politiškai jautrias temas, tai galima paaiškinti tuo, kad „ByteDance“ siekia prisidėti apsaugant Kinijos komunistų partijos interesus. Cenzūra naudojama tam, kad „neteisingos“ politinės idėjos ar naujienos nepasiektų didesnio žmonių skaičiaus (Walker, Ludwig, 2017). Aštrioji Kinijos galia nukreipta į žodžio laisvės svarbą akcentuojančius interneto vartotojus.

3 pav. Trys aštriosios galios komponentai

Sudaryta autoriaus

2. Propaganda. Dėl „maskuojamojo“ aštriosios galios strategijos pobūdžio sunku pastebėti, kada ji taikoma. R. Blumenthal'io ir J. Hawley'aus (2020) teigimu, „ByteDance“ blokuoja platformoje gvildenamas temas, kurios galėtų būti traktuojamos kaip abejonė oficialia Kinijos komunistų partijos politika. Kinijos propagandos per „Douyin“ ir „TikTok“ poveikis yra būdas nutildyti opoziciją, kuri daugeliui žmonių kelia grėsmę, pavyzdžiui, aktyvistų saugumui Kinijoje (Blumenthal, Hawley, 2020). Kinijos komunistų partija nepalaiko politinio pliuralizmo ir įgyvendina kritikų nutildymo strategijas, iš dalies skleidama propagandą, kuri apima Kinijos komunistų partijos ideologiją (Walker, Ludwig, 2017). „Neutralizavimas“ taikant aštriąją galią yra būdas apsaugoti vyriausybę nuo kritikos.
3. Kontrolė. Aštriąją galią siekiama kontroliuoti informacinį srautą socialiniuose tinkluose. Tai leidžia sekti ir politinę opoziciją (Walker, Kalathil, Ludwig, 2020). Vienas aštriosios galios taikymo tikslų – visiškai kontroliuoti poveikį žmonių suvokimui darančias institucijas (Walker, Kalathil, Ludwig, 2020). Duomenys gali būti renkami, siekiant nustatyti „TikTok“ vartotojus visame pasaulyje, neskelbtiną informaciją neteisėtai naudojant turto prievartavimo ar šnipinėjimo tikslais (BBC News, 2020). Kinija, pasitelkdamą aštriąją galią, taikosi į saviraiškos laisvę turinčias nepriklausomas institucijas (Walker, Kalathil, Ludwig, 2020). Taigi ji neformaliai taiko vidaus įstatymus už šalies ribų, nes visame pasaulyje interneto prieigomis prieinamos technologijos atveria technologinę aplinką, kontroliuojamą tik specialiosiomis direktyvomis, kurios, deja, dėl Virtualaus privataus tinklo (VPN) galimybių neretai „apeinamos“.

Nors internetinių platformų atsiradimo pradžioje jos buvo įvardijamos kaip „dalyvaujamosios visuomenės“ priemonės, ilgainiui, keičiantis privatumo sąlygoms internete, tokių programėlių kaip „Daoyin“ ir jos analogo Vakaruose „TikTok“ vartotojų duomenys ir atliekami veiksmai buvo pradėti tvarkyti algoritmiškai, taip pat pateikiami valdžios institucijoms ar parduodami suinteresuotoms įmonėms (Couldry, Mejias, 2019). Per pastaruosius kelerius metus išaugo kritinis akademinio ir viešojo diskurso dėmesys interneto platformoms, kurios neretai piknaudžiauja turimais vartotojų duomenimis. Tai galima įvardinti kaip *platformizacijos grėsmę visuomenei*, apibrėžiant šį procesą kaip ekonominių, vyriausybinių ir skaitmeninių platformų įsiskverbimą į interneto ir programų ekosistemas taikant aštriosios galios komponentus.

Išvados

1. Diskusijas dėl švelniosios ir aštriosios galios kelia tarptautinės sistemos pokyčiai bei didėjanti Kinijos įtaka Vakarų valstybėms. Galima teigti, kad aštrioji ir švelnioji galios skiriasi, nors jų tikslai ir persipina. Bendras šių galių tikslas – paveikti socialinę ir viešąją nuomonę, siekiant pageidaujamo rezultato. Švelnioji galia kaip įtikinimo priemonę pabrėžia viliojimą, o ne prievartą.
2. Aštriąją galią sunku įžvelgti, nes ji taikoma kasdienėje veikloje. Įvairios socialinių tinklų platformos palengvina kasdienį žmonių gyvenimą, bet prisideda prie asmens duomenų rinkimo ir stebėjimo. Šiuolaikinių informacinių sistemų kūrėjai savo normas ir vertybes perkelia į produktą, tad kūrėjas gali kontroliuoti, koks suvokimas ir elgesys tikėtinas ateityje. Šiuolaikinės technologijos stiprina ilgalaikių Kinijos aštriosios galios metodų taikymą.
3. Kinija, pasitelkdama informacines technologijas, tokias kaip „Douyin“ ir „TikTok“, sėkmingai kontroliuoja ir daro įtaką tikslinių šalių informacinei bei politinei aplinkai taikydama tris pagrindinius aštriosios galios metodus – propagandą, kontrolę ir cenzūrą. Kinijos oficialios valdžios institucijos turi galimybę daryti įtaką šalies vidaus ir Vakarų šalių politinėms sistemoms bei visuomenėms per socialinius tinklus, o tai implikuoja autoritarines tendencijas.

Literatūra

Baldwin, A. (1992). Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics. *International Organization*, Vol. 46(2), p. 391–425. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1017/S0020818300027764> [žiūrėta 2022-01-20].

- Baldwin, A. (2002). Power and International Relations. W. Carlsnaes, T. Risse, B. A. Simmons (eds.). *Handbook of International Relations*. London: Sage, p. 177–191.
- BBC News. (2020). TikTok Threatens Legal Action against Trump US Ban. *BBC News*, 7 August. Prieiga internete: <https://www.bbc.com/news/business-53660860> [žiūrėta 2022-01-20].
- Blumenthal, R., Hawley, J. (2020). Senators urge Justice Department to open investigation into TikTok, Zoom. *The Hill*. Prieiga internete: <https://thehill.com/policy/cybersecurity/509897-senators-urge-justice-department-to-open-investigation-into-tiktok-zoom/> [žiūrėta 2022-06-07].
- Couldry, N., Mejias, U. A. (2019). Data colonialism: Rethinking big data's relation to the contemporary subject. *Television & New Media*, Vol. 20(4), p. 336–349. Doi: [10.1177/1527476418796632](https://doi.org/10.1177/1527476418796632)
- Dahl, R. (1968). Power. *Encyclopedia of Social Sciences*, Vol. 12, p. 405–415.
- DeLisle, J. (2020). Editor's Corner: Political Warfare, Sharp Power, the U.S., and East Asia. *Orbis*, Vol. 64 (2), p. 167–173.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. G. Burchell, C. Gordon, P. Miller (ed.). *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. Chicago: University of Chicago Press, p. 85–103.
- Foucault, M. (1979). Truth and power. C. Gordon (ed.). *Power/Knowledge*, Vol. 4 (13–14), p. 107–133. Brighton: Harvester. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1177/0308275X7900401311> [žiūrėta 2022-01-20].
- Foucault, M. (2000). Essential works of Foucault, 1954–1984. P. Singer (ed.). *Ethics*, Vol. 3 (1), p. 27. Oxford University Press Power. New York: The New Press.
- Jintao, H. (2007). Report to the Seventeenth National Congress of the Communist Party of China. *News of the Communist Party of China*, Oct. 15. Prieiga internete: http://www.cscs.it/upload/doc/full_text_of_hu_jintaos_report_at_17th_party_congress_qiushi_journal.pdf [žiūrėta 2022-01-20].
- Kivita, L. (2021). Taivanas atskirai nuo Kinijos kuria atstovybę Lietuvoje, Pekinas perspėjo dėl klaidingų signalų. *Lrt.lt*. Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1453844/taivanas-atskirai-nuo-kinijos-kuria-atstovybe-lietuvoje-pekinas-perspejo-del-klaidingu-signalu> [žiūrėta 2022-01-20].
- Lasswell, H., Kaplan, A. (1950). *Power and Society: A Framework for Political Inquiry*. New Haven: Yale University Press.
- Liang, F., Das, V., Kostyuk, N., Hussain, M. M. (2018). Constructing a Data-Driven Society: China's Social Credit System as a State Surveillance Infrastructure. *Policy & Internet*, Vol. 10(4), p. 415–453.
- LRT. (2021). Kinijos URM atstovas vėl užsipuolė Lietuvą – neigia, kad diplomatai buvo išvaryti *Lrt.lt*. Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1572288/kinijos-urm-atstovas-vel-uzsipuole-lietuva-neigia-kad-diplomatai-buvo-isyvaryti> [žiūrėta 2022-01-20].
- Lukošius, A. (2019). Tik Tok – kuo šis naujasis socialinis tinklas žavi jaunimą? *Lrytas.lt*. Prieiga internete: <https://www.lrytas.lt/it/ismanyk/2019/08/27/news/-tik-tok-kuo-sis-naujasis-socialinis-tinklas-zavi-jaunima--11601590> [žiūrėta 2022-01-20].
- Mearsheimer, J. (2001). *The tragedy of great power politics*. New York: Norton.
- Nye, J. S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics*. Public Affairs: New York.
- Nye, J. S. (2011). *The Future of Power*. Public Affairs: New York.
- Nye, J. S. (2018). China's Soft and Sharp Power. *Project Syndicate*. Prieiga internete: <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-soft-and-sharp-power-by-joseph-s--nye-2018-01> [žiūrėta 2022-01-20].
- Perper, R. (2019). Report claims TikTok parent company ByteDance is working with China's Communist Party to spread propaganda in Xinjiang. *Business Insider*, 29 November. Prieiga internete: <https://www.businessinsider.com/tiktok-parent-company-bytedance-spreadschinese-propaganda-report-2019-11> [žiūrėta 2022-01-20].
- Reivyte, E. (2021). Lietuva pasitraukė iš Kinijos „17+1“ bloko Rytų Europoje, tai daryti ragina ir kitas ES šalis. *Lrt.lt*. Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1415203/lietuva-pasitrauke-is-kinijos-17plus1-bloko-rytu-europoje-tai-daryti-ragina-ir-kitas-es-salis> [žiūrėta 2022-01-20].
- Roumeliotis, G., Yang, Y., Wang, E., Alper, A. (2019). US Opens National Security Investigation into TikTok. *CNBC*, 1 November. Prieiga internete: <https://www.cnbc.com/2019/11/01/us-to-investigate-tiktok-over-nationalsecurity-concerns-sources-say.html> [žiūrėta 2022-01-20].
- What to do about China's "Sharp Power". (2017). *The Economist*. Prieiga internete: <https://www.economist.com/leaders/2017/12/14/what-to-do-about-chinas-sharp-power> [žiūrėta 2022-01-20].
- Walker, C., Ludwig, J. (2017). *Sharp power. Rising Authoritarian Influence*. Executive Summary. National Endowment for Democracy (NED) Vol. 87(88), p. 6–7. Prieiga internete: <https://www.ned.org/wp-content/uploads/2017/12/SharpPower-Rising-Authoritarian-Influence-Full-Report.pdf> [žiūrėta 2022-01-20].
- Walker, C. (2018). What is "Sharp Power"? *Journal of Democracy*, Vol. 29(3), p. 9–23.

- Walker, C. (2019). Safeguarding democracies against authoritarian sharp power. *Policy Options Politiques*, 14 January. Prieiga internete: <https://policyoptions.irpp.org/magazines/january-2019/safeguardingdemocracies-against-authoritarian-sharp-power/> [žiūrėta 2022-01-20].
- Walker, C., Kalathil, S., Ludwig, J. (2020). The Cutting Edge of Sharp Power. *Journal of Democracy*, Vol. 31(1), p. 124–137. Prieiga internete: <https://www.ned.org/the-cutting-edge-of-sharp-power-by-christopher-walker-shanthi-kalathil-and-jessica-ludwig-in-the-journal-of-democracy/> [žiūrėta 2022-01-20].
- Waltz, K. N. (2008). *Realism and international politics*. New York: Routledge.
- Zhang, Z. (2020). *Infrastructuralization of Tik Tok: Transformation, Power Relationships, and Platformization of Video Entertainment in China*. Media, Culture & Society. Doi: [0163443720939452](https://doi.org/10.163443720939452) [žiūrėta 2022-01-20].
- Zhong, R. (2019). TikTok Reverses Ban on Teen Who Slammed China's Muslim Crackdown. *The New York Times*, 27 November. Prieiga internete: <https://www.nytimes.com/2019/11/27/technology/tiktok-censorship-apology.html> [žiūrėta 2022-01-20].
- Zhong, R. (2020). How TikTok's Owner Tried, and Failed, to Cross the U.S.- China Divide. *The New York Times*. Prieiga internete: <https://www.nytimes.com/2020/08/03/technology/tiktok-bytedance-us-china.html> [žiūrėta 2022-01-20].

SHARP POWER AS A TECHNOLOGICAL PHENOMENON IN CHINA'S POLITICAL PROJECTIONS

Mantas Macikas

Summary

The strengthening of the power and influence of authoritarian states damages the political and economic structures of democratic states, undermines the freedom of expression of citizens, neutralises independent institutions, and distorts the political and economic environment. Power depends on the context of the existing relationship, which determines which way to pursue existing goals. China is challenging the current world order with its rapidly growing economic power, foreign investment, evolving technology, and expanding influence in the international arena. Its growing cross-border influence over the countries of the Western world, their norms, politics and culture, calls for an analysis of the mechanisms of power distribution and changes in democracies.

This paper presents two concepts of the spread of Chinese influence abroad. The concept of soft power has developed rapidly in the hierarchy of the system of international relations over the last three decades. The inventor of the term 'soft power', Nye (2011), extended the definition of the concept to 'the ability to influence others through means of persuasion and positive attractiveness to achieve the desired results'. Also, soft power has constantly reflected the changing context of international relations. It is no coincidence that such sources of power have been embraced by neoliberalism and constructivism, paradigms that have highlighted the changing nature of world politics. Globalisation, the rapid growth of technology, and disagreements within the international system have changed the concept of power between authoritarian and democratic systems in recent years. Sharp power

has become a new concept describing the ability of authoritarian states to influence a target foreign audience through asymmetric levels of freedom between democratic and authoritarian systems (Walker, 2018).

In order to influence foreign states and their societies and norms of behaviour, China uses not only various means of manipulation through the media, but also artificial intelligence based on technologies. Sharp power restricts access to information, distorts the political environment, and leads to censorship and surveillance. TikTok is a great technological example of how China is using the app to influence societies and political structures.

Investigation problem. Due to international disagreements with Western countries, China is expanding its influence in today's global system, and fighting with democracies through various technological instruments. How is China's sharp power spread with the help of communication technologies in foreign countries?

The aim of the study is to determine how China uses sharp power with the help of communication technologies.

Research tasks:

- 1) to review Foucault's concept of power;
- 2) to examine the theory of soft power;
- 3) to analyse the specifics and application of sharp power in Chinese foreign policy;
- 4) to identify instruments of influence using Chinese sharp power components.

Investigation method. A qualitative case study of China's implementation of sharp power through technology was selected for the study.

Conclusions

1. Dialogues about soft and sharp power are the result of changes in the international system and the growing influence of China on the West. It can be said that sharp power is different from soft power, although their goals overlap. The overall purpose of these powers is to influence social and public opinion in exchange for the desired outcome. Soft power emphasises seduction rather than coercion as a means of persuasion.

2. Sharp power is difficult to discern because it takes place in daily activities. Various social networking platforms make people's daily lives easier, but contribute to data collection and monitoring. Developers of modern information systems transfer their norms and values into the product, so the developer can control what type of perception and behaviour will exist in the future. Modern technology reinforces China's long-standing methods of sharp power.

3. China is successfully controlling and influencing the information and political environment of target countries through information technologies such as Douyin

and TikTok, by using three main methods of sharp power: propaganda, control and censorship. The Chinese authorities could influence the political systems and societies of both domestic and Western countries through social networks. This is not only a threat to freedom of expression and the framework of democratic systems, since a globally connected digital environment allows China to expand its influence and standards of conduct. The development of authoritarianism in the international arena during the Covid-19 pandemic had a tangible effect on the decline of democracy in the West, and broadened the spectrum of the spread of sharp power.

Mantas Macikas – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatinės fakulteto Viešosios komunikacijos katedros doktorantas.

El. paštas: mantas.macikas@vdu.lt